
PEDAGÓGIA-PSZICHOLÓGIA KOMPLEX SZIGORLATI TÉTELEK
AZ OSZTOTT TANÁRI MA KÉPZÉSBEN
2010/2011. tanév tavaszi félévétől kezdődően

1. A család és a tágabb környezet szerepe a szocializációban

- A szocializáció interakcionista értelmezése, a szocializáció szinterei és kölcsönhatásuk
- Az öröklés és a környezet szerepe az egyéni jellemzők alakulásában
- A korai szocializáció hatása a személyiségfejlődésre Szocializációs folyamat a családban. Az európai család változásai
- A családtagok szerepe a gyermek fejlődésében. A gyermek temperamentumának, szülői személyiségének és nevelési attitűdjeinek hatása. A család mint rendszer. Családszerkezet
- Diszfunkciók a családban. Családi és iskolai ártalmak. A családi élet zavaraiából eredő magatartászavarok és iskolai kezelésük
- A pedagógus feladatai a nevelési szempontból veszélyeztetett helyzetben lévő gyerekekkel kapcsolatban. A családi nevelést segítő intézmények. A család és az iskola kapcsolata
- A nevelés mint érték közvetítés. A nevelés mint személyiségfejlesztés. Jellemformálás

2. Változás és sokszínűség a társadalomban és a közoktatás világában

- Az oktatás társadalmi funkciói és azok alakulása. Az átalakuló magyar iskolarendszer és annak problémái
- A szocioökonómiai helyzet szerepe a gyermek fejlődésében és iskolai pályafutásában. A pedagógus feladatai a hátrányos helyzetben lévő gyerekekkel kapcsolatban
- Egységesség és differenciáltság az oktatási rendszerben
- Az inter- és multikulturális oktatás: nemzeti kisebbségek, romák, bevándorlók stb.
- Pedagógiai alternatívák. A gyermek személyiségjellemzői és a számára optimális iskolai környezet kiválasztásának/kialakításának szempontjai
- Milyen iskolát alapítanék, ha megtehetném – jó tapasztalatok és saját elgondolások az iskola működéséről

3. Társas kapcsolatok és iskolai csoportok szerepe az oktatásban és nevelésben

- Rendszerszemlélet a társas viszonyok megértésében. Az emberi csoportok
- Szerepek a csoportban. A társas helyzet életkori változásai, a referenciacsoport
- A csoport hatása az egyénre különböző életkorban. A társas befolyásolás. Társas összehasonlítás. Önértékelés, csoporthelyzet
- A versengés és együttműködés szerepe az iskolai társas kapcsolatok fejlesztésében. Kooperatív tanulás. A szociális készségek fejlesztése
- Az osztály mint a tanítás-tanulás társas közege. Normaalakulás és deviáns normák. Az osztály társas szerkezetének jellemzői
- Problémák a csoportban: agresszió, spontán kirekesztődés, fizikai és verbális bántalmazás (bullying)

4. A pedagógus

- A tanári szakma és változásai, pályaszocializáció, a folyamatos szakmai fejlődés lehetőségei, reflektivitás. A kezdő pedagógus
- A pedagógusszerep. A pedagógusszerep hagyományos és új elemei, szerepelvárások. Szerepkonfliktusok
- A tanár vezetési stílusa és hatása a csoport légkörére és a teljesítményre. Modellhatás a tanári munkában
- A tanári pálya pszichés jellemzői és rizikófaktorai
- A pedagógus intézményen belüli és kívüli kapcsolatrendszere, különös tekintettel az iskolapszichológusra

5. A gyermek és a tanuló

- A gyermekstátusz értelmezése, történeti alakulása. A pedagógus gyermekszemléletét befolyásoló tényezők. A különböző pedagógiai reformtörekvések és pszichológiai irányzatok gyermek-, ill. emberképe
- A gyermek és gyermekcsoportok megismerése és megértése. A megismerés módszerei, eszközei
- Fejlődépszichológiai szempontok a gyermek sajátosságainak megértésében. Nemi különbségek figyelembe vétele a nevelés és oktatás folyamatában
- A tanulókkal kapcsolatos információgyűjtés, -kezelés pedagógiai, jogi és etikai kérdései
- Gyermekjogok. A tanulók jogai és kötelességei

6. Életkori sajátosságok a személyiségformálásban, és kitüntetetten a serdülőkorban

- A pszichoszociális fejlődés és az énfejlődés szakaszai. Az életkor szerepe a nevelési módszerek hatékonyságában
- A serdülőkor szakaszai és jellemzői. Válságtünetek és devianciák serdülőkorban
- A serdülők és a pedagógus viszonyának sajátosságai, konfliktuskezelés. A közvetett nevelési hatásrendszer forrásai, módszerei és jelentőségük a serdülők nevelésében
- A kortárs csoportok szerepe serdülőkorban. Ifjúsági csoportok, szubkultúrák
- A pályaválasztási krízis formái, az iskola szerepe a pályaszocializáció elősegítésében
- Az érett, autonóm személyiség kialakulását segítő tényezők a családban és az iskolában

7. A tanulás és a problémamegoldó gondolkodás

- A tanulásra vonatkozó nézetek alakulása és ezek pedagógiai következményei
- Elemi tanulási formák. Az emlékezet. A tanulás és emlékezet életkori sajátosságai
- Tanulási stratégiák, stílusok. A hatékony tanulási szokások és módszerek tanítása
- A tanulás támogatása. Elméletek a gondolkodás fejlődéséről, fejlesztéséről. A problémamegoldó és a kreatív gondolkodás fejlesztése az oktatásban (pl.: megismerő funkciók figyelembevételével, az emlékezetet segítő elemi és összetett tanulási stratégiák, az értelmes tanulás eszközei stb.). Kognitív stratégiák, metakogníció, önvezérelt tanulás

8. A tanulás és a tanítás kapcsolata

- A tanítás–tanulás folyamata. Optimális tanulási környezet
- Oktatási stratégiák, oktatási módszerek kiválasztásának szempontjai, az egyes módszerek jellemzése
- Tanulásszervezési formák az adaptív oktatásban. A különböző szervezési módok hatása az egyénre és a csoportra
- Modern eszközök a tanítás–tanulás folyamatában. Az IKT felhasználása a pedagógiai munkában

9. Egészséges életmód, egészségnevelés, fáradás, stressz

- Az aktivitációs szint, a tudatállapotok, pihenés és a teljesítmény összefüggései
- A fáradás okai és csökkentésének lehetőségei az iskoláskorúak életében. A fáradás szerepe a megismerő funkciók működésében
- A stressz okai, csökkentési lehetőségek a pedagógusok és a tanulók életében. A stresszel való megküzdés módjai
- Egészséges életmódra nevelés. Az iskolai egészségfejlesztés alapelvei. Gyakori problémák és a pedagógus feladatai

10. A motiváció

- A motiváció biológiai alapjai. Alapvető és humánspecifikus motívumok (kompetencia, önmegvalósítás) jellemzői, és a tanulás szerepe a motivációk alakulásában
- A teljesítménymotiváció. Motivációval kapcsolatos problémák (szorongás, alulteljesítés stb.)
- Motiváló tényezők az iskolán kívüli és élethosszig tartó tanulás esetén
- Motiválás, aktivizálás és a pedagógus feladatai a nevelés-oktatás során. Az egyéni motivációs mintázat felmérése, illetve ennek kapcsolata a tanulási orientációval

11. Az iskola belső világa

- Az iskola mint szervezet. Szervezeti kultúra
- Szerepek és szerepviszonyok. Diákok az iskolában
- Konfliktusok az iskolában. Konfliktusmegoldási stratégiák
- Kommunikáció az iskolában szervezeti és interperszonális szinten
- A hatékony pedagógiai kommunikáció. A tanári elvárások hatása a kommunikációra, a Pygmalion-effektus

12. A tanulói sajátosságok értelmezése az adaptív iskolában

- A tanulói sajátosságok sokfélesége, viszonylagossága és változása az iskolaévek során
- Tanulási problémákkal küzdő tanulók. A tanulási kudarcok okai; a részképességzavarok és az iskolai tanulás összefüggései. Figyelemzavarok és a figyelem fejlesztése
- A képességfejlesztés, tehetséggondozás, tehetségnevelés eszközei. Kreatív tanulók az iskolában
- Speciális nevelési igényű diákok az iskolában. Integráció és inklúzió
- A pedagógus feladatai a tanulási problémákkal küzdő tanulók oktatása során
- Magatartási problémák és kezelési módjuk különböző életkorokban. A tanulási és a magatartási problémák kapcsolata

13. A pedagógus tervező munkája

- A pedagógiai tervezés különböző szintjei, formái, dokumentumai. Tantervektől az tanítási óráig
- A tervezést befolyásoló tényezők. A tervezés egyéni fejlődést támogató lehetőségei
- A tanórán kívüli tevékenységek tervezése
- A tervezés tapasztalatai a tanítási gyakorlat során

14. A pedagógiai értékelés

- Az értékelés funkciói, tárgyai, szintjei, folyamata. Értékelés a tanulás támogatásáért
- Az értékelés módjai a nevelés folyamatában. A jutalmazás és a büntetés
- Az oktulajdonítás és a kognitív diszonzancia szerepe az értékelés hatékonyságában
- A pedagógiai értékelés hatása a teljesítménymotiváció, az énkép és önértékelés alakulására
- Értékelési formák alkalmazása és annak tapasztalatai a tanítási gyakorlaton

A szigorlat menete:

- A vizsga szóbeli. A hallgató a fent megadott komplex tételekből egy témát húz, majd annak szóbeli kifejtésére kerül sor. A bemutatásra kerülő tétel kifejtését hozzá kell kötni a hallgató munkaportfóliójának egyes, a téma szempontjából adekvát elemeihez.
- A vizsgára való otthoni felkészülés része tehát, hogy a hallgató eddigi pedagógiai, pszichológia és gyakorlatokhoz kötődő munkáiból munkaportfóliót készít, melyben elhelyezi:
  - o azon írásait, munkáit, amelyeket a tételekhez kapcsolódónak vél,
  - o egy összegző reflexiót, amelyben összefoglalja a saját munkáinak és a tételek kapcsolatának főbb vonatkozásait.
- A vizsgára a teljes munkaportfóliót el kell hozni, de *maga a munkaportfólió nem kerül értékelése a szigorlaton*
- A szigorlatra bocsájtás feltétele a munkaportfólió bemutatása, ezért ennek hiányában a vizsga nem kezdhető meg

Ajánlott irodalom

- Bábosik István: Nevelélmélet. Budapest, 2004. Osiris Kiadó
- Cole, Michael – Cole, Sheila R.: Fejlődéslélektan. Budapest, 2003. Osiris-Századvég Kiadó
- Demetrovics Zsolt, Urbán Róbert, Kökönyei Gyöngyi: Iskolai egészségpszichológia L'Harmattan Kiadó
- Falus Iván (szerk.): Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanulásához. Budapest, 2004. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Forgas, Joseph P.: A társas érintkezés pszichológiája. Budapest, 1993. Gondolat Kiadó.
- Golnhofér Erzsébet (szerk.): A gyakorlati pedagógia c. sorozat 6. kötete: Az iskolák belső világa. ELTE PPK., <http://mek.niif.hu/05400/05468/05468.pdf>
- Gombocz János – Trencsényi László (2007): Változatok a pedagógiára. Okker Zrt., Budapest
- Kárpáti Andrea – Molnár Gyöngyvér – Tóth Péter (szerk.) (2008): A 21. század iskolája. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Lénárd Sándor – Rapos Nóra (2008): Adaptív oktatás – szöveggyűjtemény 1–2., Educatio, Budapest http://www.sulinovadatbank.hu/index.php?akt_menu=4849
- Mészáros Aranka (szerk.): Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága. Budapest, 2002. Eötvös Kiadó.
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (szerk.): Pszichológia pedagógusoknak. Budapest, 2004. Osiris Kiadó.
- Németh András: Nevelés, gyermek, iskola. In: Boreczky Ágnes: A gyermekkor változó színterei. Budapest, 1997. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Németh András – Pukánszky Béla: A pedagógia problémátörténete. Budapest, 2004. Gondolat Kiadó.
- Oláh Attila (2006): Pszichológiai alapismeretek. Elektronikus tankönyv, Az érzelmek és a stressz pszichológiája, 370–394. o., A személyiségpszichológia alapkérdései, 466–533. o., Egészségpszichológia, 713–723. o., <http://mek.niif.hu/05400/05478/05478.pdf>
- Szívák Judit (2003): A reflektív gondolkodás fejlesztése, Gondolat Kiadó, Budapest, 9–17.